

KÓHALMI LÁSZLÓ: A HATÁRŐRSÉG HATÁSKÖRÉBE TARTOZÓ BŰNCSELEKMÉNYEK AZ ÚJ BTK. NOVELLA TÜKRÉBEN

A Büntető Törvénykönyv közel negyedszázados hatálya alatt több mint 50 alkalommal módosult jogalkotói akaratból kifolyólag.¹⁸⁸ Anyagi büntető kódexünk mindmáig legnagyobb terjedelmű módosítása az 1993. évi XVII. törvény volt, amely a rendszerváltás igényeihez kívánat igazítani a büntető jogszabályokat. Az ezt követő másik jelentős módosítást az 1998. évi LXXXVII. törvény hozta, amely 1999. március 1-én lépett hatályba. A Novella olyan szigorításokat vezetett be, amelyek komoly szankciók kilátásba helyezésével, a büntetés kiszabásra vonatkozó rendelkezések módosításával a bűnözéssel szembeni következetes – vagy legalábbis annak deklarált – fellépés lehetőségét kívánta biztosítani. Erre azért került sor, mivel az 1998-ban megválasztott Orbán – kormány hatalomra kerülése után deklarálta, hogy olyan kriminálpolitika mellett teszi le a voksát, mely leginkább a „law and order” ideológiához¹⁸⁹ közelít, tehát a kriminalizáció kiszélesítése, a szervezett bűnözés elleni harc és az ítélkezés szigorításnak igényével lép fel.

Lényegében ennek a kriminálpolitikai modellnek az utolsó terméke, az általam harmadik legnagyobb hatásúnak ítélt Btk. novella, a 2001. évi CXXI. törvény, mely előadásom témakörét is érinti. A módosítás alapvetően az Európai Unióhoz történő csatlakozás vonzásában realizálódott. Természetesen gyakorlati bűnüldözési okok miatt is szükséges volt a revízió, de kétségtelenül főcélként az „acquis communautaire” részét képező dokumentumoknak való megfelelés lebegett légiszlátoraink szeme előtt. Nem kockáztatható ugyanis, hogy az új Btk. tervezett elfogadásáig – 2006-ig – várjon a törvényhozó az uniós kötelezettségek beépítésével, hiszen egy ez előtti csatlakozási időpont igen kényes jogi helyzetbe hozhatná hazánkat. Olyan elvi jelentőségű jogi szabályozási kérdések kerültek nyugvóponttra – legalábbis egy időre – a Novella megalkotásával mint a jogi személyek szankcionálhatóságának kérdése¹⁹⁰ vagy a korrupció és a szervezett bűnözés elleni küzdelem.

E törvénycsomagban került sor a Határőrség nyomozati jogkörébe tartozó egyes bűncselekmények módosítására is, mely deliktumok elemzése képezi jelen eszmefuttatásom tárgyát.

A kissé flexibilis állapotban lévő alaki büntető jogunk ellenére – itt csak utalok a két eljárás kódexünk együtt léteire, az 1973. évi I. törvényre és az 1998. évi XIX. törvényre – helyzetem olyan téren könnyű, hogy mindkét eljárási törvény nagyjából azonos

¹⁸⁸ 51 esetben módosult törvényhozói és 9 esetben alkotmánybíróság aktus folytán. (2001. évi CXXI. törvény – Indokolás, Igazságügyi Közlöny, CX évfolyam, 2.szám, 2002).

¹⁸⁹ Nagy Ferenc: A büntetőjogi szankciórendszer továbbfejlesztésének egyes elvi és gyakorlati kérdéseiről – Magyar Jog 1999 / 1 – 5. oldal – a szerző a „law and order” kifejezés magyar fordításaként a szakirodalomban elterjedt „kemény kéz” kriminálpolitika megjelölést javasolja; Kóhalmi László: Korrupció és hatalom, In: Korrupció Magyarországon, szerkesztette: Csefkó Ferenc / Horváth Csaba, Pécs – Baranyai Értelmiségi Egyesület, PTE Állam – és Jogtudományi Kar, 2001

¹⁹⁰ 2001. évi CIV. törvény a jogi személyekkel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről.

tartalommal szabályozza a Határőrség nyomozati jogkörét. És itt a hangsúly a nagyjából szón van, ugyanis a „régí Be” sajnálatos módon nem került szinkronizálásra a Btk. novellával, így állhat elő az a faramuci helyzet, hogy a hatályos eljárási jog szerint három bűncselekmény – embercsempészség (Btk. 218. §), határjelrongálás (Btk. 220. §) és az úti okmány tekintetében elkövetett közokirat-hamisítás (Btk. 274. §) – elkövetése illetve annak észlelése esetén van csak nyomozati jogköre a Határőrségnek, szemben az „új Be” szabályaival, ahol is, már szinkronban a Btk. módosítással öt bűncselekményre – beutazási és tartózkodási tilalom megsértése (Btk. 214. §), jogellenes belföldi tartózkodás elősegítése (Btk. 214/A. §), embercsempészség (Btk. 218. §), határjelrongálás (Btk. 220. §) és az úti okmány tekintetében elkövetett közokirat-hamisítás (Btk. 274. §) – terjed ki a nyomozati hatáskör.

Megítélésem szerint tehát amennyiben a Határőrség jelenleg a fent hivatkozott három bűncselekményen kívül – ide nem számítva a „rendkívüli nyomozati jogkört” (1997. évi XXXII: törvény a határőrizetről és a határőrségről 43-44. §¹⁹¹ és 1973. évi I. törvény 122. § (2) bekezdés¹⁹² és 130. § (2) bekezdés¹⁹³) – nyomozati tevékenységet végez, úgy az *contra legem* eljárásnak minősül.

Természetesen mindezek feltétele, hogy a bűncselekmény alapos gyanúját a Határőrség észlelje vagy a feljelentést illetve a bejelentést a Határőrségnél tegyék meg. (Az „új” Be. – 1998. évi XIX. tv. – nem tartalmazza az alapos gyanú szövegkitételt.)

Az alábbiakban áttekintem a Határőrségnek az „új Be” szerinti nyomozati kompetenciájába tartozó tényállásokat. (Az úti okmány tekintetében elkövetett közokirat-hamisításnál (Btk. 274. §) csak a módosításról szólok.)

¹⁹¹ 1997. évi XXXII: törvény a határőrizetről és a határőrségről – „43. § (1) A Határőrség a büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. törvény (a továbbiakban: Be.) 16. §-ának (4) bekezdésében meghatározott bűncselekmények esetén lefolytatja a nyomozást.

(2) A Határőrség határterületen a törvényben és nemzetközi szerződésben meghatározott feladatainak végrehajtása során észlelt egyéb bűncselekmények esetén köteles a bűncselekményt megszakítani, a bűncselekmény elkövetésével alaposan gyanúsítható személyt elfogni, és a bizonyítási eszközök megjelölésével az illetékes hatóságnak átadni. A bizonyítási eszközök megőrzése érdekében halaszthatatlan nyomozási cselekményeket fogantatosíthat.

44. § (1) A Határőrség a bűncselekmény elkövetésével alaposan gyanúsítható személy elfogása, illetőleg jogellenes határátlépésének megakadályozása, bűncselekménnyel kapcsolatba hozható jármű, tárgy vagy okmány határon való átvitelének megakadályozása érdekében a nyomozó hatóság megkeresésére – a 43. § (2) bekezdésében meghatározott esetben, illetőleg a Be. 16. §-ának (4) bekezdése szerinti bűncselekmények esetén saját hatáskörben is – határkörözést fogantatosíthat.

(2) A Határőrség a saját hatáskörébe tartozó ügyben, valamint a Rendőrség, a Rendvédelmi Szervek Védelmi Szolgálat, a nemzetbiztonsági szolgálatok, illetve a Vám- és Pénzügyőrség megkeresésére határfelügyelőt küldhet.”

¹⁹² 1973. évi I. törvény – „122. § (2) Minden hatóság és hivatalos személy köteles a hivatali hatáskörében tudomására jutott bűncselekményt – ha az elkövető ismert, annak megjelölésével – feljelenteni. A feljelentéshez csatolni kell a bizonyítási eszközöket, vagy ha ez nem lehetséges, a megőrzésükről kell gondoskodni.”

¹⁹³ 1973. évi I. törvény – „130. § (2) a nyomozás megkezdése előtt halaszthatatlan nyomozási cselekményeknek van helye, ha a késedelem veszéllyel jár, így különösen a megkezdett bűncselekmény befejezésének, újabb bűncselekmény elkövetésének, az elkövető elrejtőzésének, a bizonyítékok eltüntetésének vagy megsemmisítésének megakadályozása érdekében...”

I. Beutazási és tartózkodási tilalom megsértése (Btk. 214. §)

„214. § Az a kiutasított vagy beutazási és tartózkodási tilalom hatálya alatt álló külföldi, aki külön engedély nélkül tartózkodik a Magyar Köztársaság területén, vétséget követ el, és egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

A Btk-t módosító legutóbbi Novella – 2001. évi CXXI. tv – előtt „jogellenes belföldi tartózkodás” néven szerepelt e deliktum. A tényállás egyrészt tehát új elnevezést kapott, másrészt kiterjesztette az elkövetői kört.¹⁹⁴

1. A bűncselekmény jogi tárgya a magyar hatóságok idegenrendészeti tárgyú döntésének érvényesüléséhez fűződő társadalmi érdek.¹⁹⁵

2. A bűncselekmény elkövetési magatartása az engedély nélküli tartózkodás a Magyar Köztársaság területén. Engedély nélküli tartózkodásnak minősül, ha az országból kiutasított vagy beutazási és tartózkodási tilalom hatálya alatt álló külföldi az ország területének elhagyására vonatkozó kötelezettségét nem teljesíti, illetve teljesíti, de oda visszatér.¹⁹⁶

Ha jogszabály vagy nemzetközi szerződés másként nem rendelkezik, a külföldi beutazásához, illetőleg tartózkodásához engedély szükséges. Beutazásra és tartózkodásra jogosító engedély lehet:

- a vízum;
- a tartózkodási engedély;
- a letelepedési engedély vagy a bevándorlási engedély;
- az ideiglenes tartózkodásra jogosító igazolás (2001. évi XXXIX. törvény a külföldiek beutazásáról és tartózkodásáról 7. §)

Ha az ország területéről kiutasított külföldi ezt a körülményt elhallgatva, az ország területének elhagyása után Magyarországra szóló vízumot szerezve, ide visszatér, e deliktumot valósítja meg. (BH 1981/91)

3. A bűncselekmény alanya csak kiutasított vagy beutazási és tartózkodási tilalom hatálya alatt álló külföldi lehet. Külföldinek minősül: a nem magyar állampolgár és a hontalan; míg hontalan: az, akit saját törvényei szerint egyetlen állam sem ismer el állampolgárának.

Az idegenrendészeti kiutasítás illetve beutazási és tartózkodási tilalom kogens esetei:

- aki a Magyar Köztársaság alkotmányos rendjét vagy biztonságát veszélyeztető tevékenységet folytat, vagy ilyen tevékenységet folytató szervezet tagja;
- aki terrorista szervezet tagja vagy fegyver-, robbanóanyag-, sugárzóanyag-, kábítószercsempész tevékenységet folytat, illetőleg ilyen jellegű szervezet tagja vagy megbízottja, továbbá, aki tömegpusztító fegyverek előállításához szükséges anyagok,

¹⁹⁴ 2001. évi CXXI. törvény – Indokolás

¹⁹⁵ Sinku Pál: Büntetőjog – Különös Rész, In: Belovics Ervin – Molnár Gábor – Sinku Pál: Büntetőjog – Különös Rész, második, átdolgozott kiadás, HVG- ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2002 – 242.o.; Hasonlóan definiálja a bűncselekmény jogi tárgyát Görgényi Ilona is – Görgényi Ilona: Magyar Büntetőjog- Különös Rész II., In: Csemáné Váradai Erika – Görgényi Ilona – Gula József – Lévay Miklós – Sántha Ferenc – (szerk.: Horváth Tibor – Lévay Miklós): Magyar Büntetőjog- Különös Rész II, Bíbor Kiadó, Miskolc, 2002. 11.o.

¹⁹⁶ Sinku Pál i.m.: 142.o.

berendezések illegális kereskedelmében közreműködik, illetőleg kábítószer, kábító vagy pszichotróp anyagot előállít vagy kereskedelmi célból birtokol;

- aki személy, illetve csoport jogellenes be- vagy kiutazását (határátlépését) vagy tartózkodását szervezi, segíti, illetőleg embercsempész tevékenységet folytat;
- akinek a beutazására és tartózkodására vonatkozó tilalom érvényesítésére a Magyar Köztársaság nemzetközi szerződésben vagy nemzetközi együttműködés keretében vállalt kötelezettséget.

Az idegenrendészeti kiutasítás illetve beutazási és tartózkodási tilalom fakultatív esetei:

- aki a ki- és beutazás szabályait megszegte, vagy azt megkísérelte;
- aki a tartózkodás szabályait megsértette;
- aki az előírt hatósági engedély nélkül Magyarországon munkát végzett vagy más jövedelemszerző tevékenységet folytatott;
- aki a beutazás vagy a tartózkodási jogosultság megszerzése érdekében az eljáró hatósággal hamis adatot vagy valótlan tényt közölt;
- aki a magyar állam által számára megtérítési kötelezettséggel megelőlegezett költséget nem térítette vissza;
- akinek a beutazása és a tartózkodása a nemzetbiztonságot, a közbiztonságot, a gazdasági rendet, a közegészséget vagy az emberi környezetet sérti vagy veszélyezteti;
- aki a szabálysértési eljárásban jogerősen kiszabott pénzbírságot vagy a helyszíni bírság kiszabására jogosult szerv részéről eljáró személy által kiszabott helyszíni bírságot nem fizette meg, a pénzbírság megfizetéséig, de legkésőbb a helyszíni bírság kiszabásától, illetőleg a bírságot megállapító határozat jogerőre emelkedésétől számított két évig;
- aki a házastárssal történő együttélés céljából kért beutazási vagy tartózkodási engedélyt, de a házastárssal családi életközösséget nem létesített vagy valószínűsíthető, hogy a házasságkötés érdekében vagyoni előnyt szolgáltatott (érdekházasság);
- akit nemzetközi szerződés alapján kiutasítás mellőzésével adtak vissza más állam hatóságának.

(Az idegenrendészeti hatóság a külföldi kiutasításától, illetve a beutazási és tartózkodási tilalom elrendelésétől eltekinthet, ha a külföldi vállalja az ország területének önkéntes elhagyását.)

Az idegenrendészeti döntések meghozatalára közigazgatási eljárás keretében kerül sor.

A Btk. 61. §-a alapján azt a nem magyar állampolgár elkövetőt, akinek az országban tartózkodása nem kívánatos, a Magyar Köztársaság területéről ki kell utasítani. A kiutasított köteles az ország területét elhagyni, és a kiutasítás tartama alatt nem térhet vissza.

Az egyes bűnözési formák nemzetközi jellege miatt a kiutasítás mellékbüntetés a bűnmegelőzés egyik hatékony eszköze lehet.¹⁹⁷

A kiutasítás végleges hatályú, vagy határozott ideig tart. Végleges hatállyal az utasítható ki, akinek az országban való tartózkodása – figyelemmel az elkövetés jellegére, az elkövető kapcsolataira – a közbiztonságot jelentősen veszélyeztetné. A határozott ideig tartó kiutasítás legrövidebb tartama egy év, leghosszabb tartama tíz év.

¹⁹⁷ Görgényi Ilona i.m.: 12.o.

Az alanyiság további feltétele, hogy a kiutasítást, a beutazási és tartózkodási tilalmat a jogerős bírósági vagy idegenrendészeti (közigazgatási) hatóság rendelte el. (BH 1995/8)

A beutazási és tartózkodási tilalom elrendelése ellen jogorvoslatnak nincs helye.

A visszairányítás, a visszautasítás, illetve a kiutasítás nem rendelhető el, illetőleg nem hajtható végre olyan országba, amely az érintett tekintetében nem minősül biztonságos származási vagy biztonságos harmadik országnak, így különösen, ahol a külföldi faji, vallási okból, nemzeti, társadalmi hovatartozása vagy politikai nézete miatt üldöztetés veszélyének lenne kitéve, továbbá olyan állam területére vagy olyan terület határára sem, ahol nyomós oknál fogva tartani lehet attól, hogy a visszairányított, a visszautasított, illetve a kiutasított külföldi kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak vagy halálbüntetésnek lenne kitéve. (2001. évi XXXIX tv. 43. § (1) bekezdés) Az ilyen kiutasított személy nem lehet a bűncselekmény alanya.

4. A bűncselekmény csak szándékosan követhető el.

5. Amennyiben a kiutasított vagy beutazási és tartózkodási tilalom hatálya alatt álló külföldi hamis, hamisított útiokmányokkal valósít meg jogellenes magatartást, valódi anyag halmazat állapítható meg a közokirat-hamisítással (Btk. 274. §).

II. Jogellenes belföldi tartózkodás elősegítése (Btk. 214/A. §)

„214/A. § Aki külföldinek a Magyar Köztársaság területén való jogellenes tartózkodásához vagyoni haszonszerzés végett segítséget nyújt, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő”

A deliktum megszövegezésére és anyagi kódexbeli inkorporálására a legutóbbi Novellával került sor. A törvényi tényállásban szabályozott magatartás bűncselekménnyé nyilvánítását a Schengeni Végrehajtási Egyezmény 27. cikkének (1) bekezdése indokolta, ugyanis benne a szerződő felek kötelezettséget vállaltak arra, hogy megfelelő intézkedéseket vezetnek be mindazokkal szemben, akik haszonszerzés céljából külföldinek abban segítenek – vagy azt kísérlik meg –, hogy a külföldiek betelepítésére és tartózkodására vonatkozó törvények megsértésével, az adott állam területére belépjenek, vagy ott tartózkodjanak.¹⁹⁸ Továbbá a Magyar Köztársaság szervezett bűnözés elleni határozott fellépési elkötelezettsége és a 2000. december 14. –én az ENSZ keretében létrejött, határokon átnyúló szervezett bűnözés elleni Egyezmény valamint kiegészítő jegyzőkönyvei is alapot szolgáltatottak a kriminalizációra.¹⁹⁹

1. A bűncselekmény jogi tárgya a külföldiek beutazásával és tartózkodásával kapcsolatos kötelezettségek teljesítéséhez fűződő társadalmi érdek.²⁰⁰

¹⁹⁸ 2001. évi CXXI. törvény – Indokolás.

¹⁹⁹ Görgényi Ilona i.m.: 12.o.

²⁰⁰ Sinku Pál i.m.: 244.o.

2. A bűncselekmény elkövetési magatartása a külföldieknek a Magyar Köztársaság területén való jogellenes tartózkodáshoz segítségnyújtás. Segítségnyújtás lehet minden olyan cselekmény, amely bűnsegély megállapítására alkalmas, akár fizikai²⁰¹ vagy pszichikai jellegű. Fizikai segítségnyújtás tipikus esete: a bűjtetés, lakás, helyiség biztosítása; míg a pszichikai segítség alatt a tapasztalatok, információk átadását érthetjük.²⁰²

A bűncselekmény, mint immateriális tényállás a segítségnyújtással befejezett.

Az elkövetési magatartást olyan külföldi személy érdekében kell kifejezni, aki a Magyar Köztársaság területén jogellenesen tartózkodik.

A tényállás *delictum sui generis* bűncselekményt szabályoz.

3. A bűncselekmény alanya bárki lehet, a tényállás szerinti külföldi kivétellel. A társtetteség megvalósulása is lehetséges.²⁰³

4. A bűncselekmény célzatos, tehát csak *dolus directus*sal követhető el. Az elkövető célja a vagyoni haszonszerzés, de annak tényleges realizálódása, tehát az elkövetői vagyonnövekedés nem feltétele a deliktum megvalósulásának.

5. A tényállás szubszidiárius bűncselekmény, tehát akkor állapítható meg, ha súlyosabb deliktum nem valósul meg. Ha az elkövető a külföldinek az államhatár jogellenes átlépéséhez nyújt segítséget, akkor az embercsempészés (Btk.218. §) tettesévé válik, ha viszont olyan külföldi személy jogellenes tartózkodásához nyújt segítséget, aki az államhatárt jogellenes módon, más segítségnyújtásával kívánja átlépni, az embercsempészéshez nyújtott bűnsegélyt valósít meg.

III. Embercsempészés (Btk. 218. §)

„218. § (1) Aki államhatárnak más által

a) engedély nélkül,

b) meg nem engedett módon

történő átlépéséhez segítséget nyújt, büntettet követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha az embercsempészt

a) vagyoni haszonszerzés végett,

b) államhatár átlépéséhez több személynek segítséget nyújtva követik el.

(3) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha az embercsempészt

a) a csempésztett személy sanyargatásával,

b) fegyveresen,

c) üzletszerűen

követik el.

²⁰¹ Földvári József: Magyar Büntetőjog- Általános Rész, Osiris Kiadó, Budapest, 2000, 4. átdolgozott kiadás – 207.o.: „A fizikai bűnsegély... a tettes bűncselekményének valamilyen külső feltételét biztosítja, meghatározott külső feltételek biztosításával járul hozzá a tettesi bűncselekmény megvalósulásához.” „A pszichikai bűnsegély... amikor valaki tanácsadással, bátorítással, buzdítással segíti elő a tettesi alapbűncselekmény elkövetését.”

²⁰² Sinku Pál i.m.: 244.o.

²⁰³ Görgényi Ilona i.m.: 12.o.

(4) Aki az (1)-(3) bekezdésben meghatározott embercsempészésre irányuló előkészületet követ el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(5) Az embercsempészés elkövetőjével szemben mellékbüntetésként kitiltásnak is helye van.”

Az embercsempészés mint sui generis deliktum viszonylag későn inkorporálódott a magyar anyagi büntetőjogba, bár távoli előzményeit megtalálhatjuk a századforduló környékén.²⁰⁴

Az 1881. évi XXXVIII. törvénycikk a kivándorlási ügynökségekről kihágássá minősítette a kivándorlás tiltott közvetítését.²⁰⁵ Joghistoriai visszatekintésünkben az 1903. évi VIII. törvénycikk a következő említést érdemlő norma, mely a határrendőrség feladatává teszi a nőcsempészet megakadályozását.²⁰⁶ Az 1908. évi XXXVI. törvénycikk 45. § (3) bekezdése a kerítés minősített eseteként határozza meg, ha az elkövető külföldre szállítja a nőt.²⁰⁷

A jelenlegi fogalmaink szerinti embercsempészés a büntető törvényeink között először a tiltott határátlépés tényállásán keresztül jelent meg, az 1948. évi XLVIII. törvénycikk 48. § (3) bekezdésében. A bekezdés a tiltott útlevélhasználat és a tiltott határátlépéshez nyújtott segítséget bünteti 5 évig terjedő börtönnel, hivatalvesztéssel és a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztésével.²⁰⁸

²⁰⁴ Verhóczy János: Az embercsempészés a mai magyar büntetőjogban, Magyar Rendészet, 2000/ 5-6 szám, 28.o.

²⁰⁵ 1881. évi XXXVIII. törvénycikk a kivándorlási ügynökségekről – „2. § A ki ily engedély nélkül a kivándorlást közvetíti, mennyiben ezen tette közben a büntetőtörvények súlya alá eső cselekményt nem követett el, kihágást követ el, s annyiszor, a mennyiszor, háromszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel és két hónapig tartható elzárással büntetendő, azon hatóságok által és azon eljárás szerint, melyeket az 1880. évi XXXVII. törvénycikk alapján kiadott belügyministeri rendelet megállapít.” – Corpus Juris – CD

²⁰⁶ Az 1903. évi VIII. törvénycikk a határrendőrségről – „2. § j) nőcsempészet megakadályozása”. – Corpus Juris – CD

²⁰⁷ 1908. évi XXXVI. törvénycikk a büntetőtörvénykönyvek és a bünvádi perrendtartás kiegészítéséről és módosításáról – „45. § Tekintet nélkül a sértett nő korára és erkölcsiségére, a kerítés büntetett, ha a tettes:

1. családsággal, erőszakkal vagy fenyegetéssel követi el;
2. a cselekményt hozzátartozója (Btk. 78. §), nevelés, tanítás vagy felügyelet végett rábizott vagy neki alárendelt nő ellen követi el;
3. a nőt külföldre szállítja vagy szállíttatja;
4. a kerítéssel üzletszerűleg foglalkozik, vagy kerítés miatt már egyszer büntetve volt büntetésének kiállítására óta tiz év még el nem telt.” – Corpus Juris CD

²⁰⁸ 1948. évi XLVIII. Törvénycikk – „48. § (1) Vétséget követ el és öt évig terjedhető fogházzal büntetendő, aki más nevére szóló útlevelet vagy a határ átlépésére jogosító egyéb okiratot használ, a saját nevére vagy harmadik személy nevére szóló útlevelet vagy ilyen okiratot másnak használatra átengedi, magáról vagy útítársáról hamis bejelentést tesz, a hatóságot a határ átlépésére való jogosultsága tekintetében egyébként félrevezetni törekszik vagy a határt meg nem engedett módon lépi át, úgyszintén aki az 1903:VI. tc. 2. §-a értelmében elrendelt útlevélkötelezettség esetében az ország területén, illetőleg annak meghatározott részében útlevél nélkül utazik vagy közlekedik.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott vétség kísérlete büntetendő.

(3) Büntetett miatt öt évig terjedhető börtönnel, hivatalvesztéssel és politikai jogai gyakorlásának felfüggesztésével büntetendő, aki másnak az (1) bekezdésben meghatározott valamely cselekmény elkövetésére segítséget nyújt.

(4) A (3) bekezdés alá tartozó büntetett főbüntetése öt évig terjedhető fegyház, ha az csoportos határátlépés előmozdítására irányult.

(5) Az (1) bekezdésben meghatározott vétség miatt az eljárás a járásbíró hatáskörébe tartozik.

(6) Aki hamis vagy hamisított útlevelet, illetőleg a határ átlépésére való jogosultságot feltüntető hamis vagy hamisított egyéb okiratot használ vagy azt másnak használatra átengedi, a Btk. 405. §-a értelmében esik büntetés alá.

(7) Az 1940:XVIII. tc. 10. §-a hatályát veszti.” – Corpus Juris – CD

Az 1957. évi 12. számú tvr. az 1948. évi XLVIII. törvény 48. § (3) bekezdését kiegészítette egy minősített esettel. 1–10 évig terjedő börtönnel és vagyonekobzással büntette a rendszeres vagy üzletszerű segítségnyújtást. A hozzátartozókon kívül bevezette a feljelentés elmulasztása miatti felelősségre vonást is, egyelőre csak ebben az egy minősített esetben.²⁰⁹

Az 1961. évi V. törvény 204. §-ban jelent meg először önállóan a közbiztonság elleni büntettek között, mely csak az üzletszerű segítségnyújtást büntette. Szankcionálta viszont az előkészület egyes fordulóit, a segítségnyújtásra való ajánkozást illetve az összebeszélést.²¹⁰

Az 1978. évi IV. törvény a rendészeti bűncselekmények közé sorolta az embercsempészt. Az követte el a bűncselekményt, aki tiltott határátlépéshez vagyoni hasznoszerzés végett vagy az ilyen cselekményeket elősegítő szervezet tagjaként vagy megbízásából segítséget nyújtott, erre ajánkozott vagy vállalkozott.²¹¹

Az embercsempészésre vonatkozó eredeti Btk. rendelkezések az elmúlt két évtizedben többször átalakultak. A módosított törvények közé tartozott az 1989. évi XXVIII. törvény, az 1993. évi XVII. törvény, majd az 1997. évi LXXIII. törvény és végül az 1998. évi LXXXVII. törvény.

A Novelláris módosítás átalakította az embercsempészesnek mind az alapesetét, mind a minősített eseteit.

1. A bűncselekmény jogi tárgya a határrendészet zavartalan működése²¹², a határforgalom rendje.²¹³

Az embercsempészség tényállása a Btk-ból kikerült tiltott határátlépés (Btk. 217. §) bűncselekményével szoros kapcsolatban állott. A 2001. évi CXXI. törvény arra figyelemmel helyezte hatályon kívül a tiltott határátlépést, hogy a Magyar Köztársaság

²⁰⁹ Verhóczki János: i. m.: 28. o.; 1957. évi 12. tvr. az ország területének elhagyására vonatkozó büntető rendelkezések kiegészítéséről „2. § Aki tiltott határátlépés elkövetésére irányuló hírverést fejt ki, vagy másokat a cselekményelkövetésére felhív, hat hónaptól öt évig terjedhető börtönnel büntetendő.

3. § (1) Aki tiltott határátlépéshez rendszeresen vagy üzletszerűen segítséget nyújt, egy évtől tíz évig terjedhető börtönnel és vagyonekobzással büntetendő.

(2) Aki hitelt érdemlő tudomást szerez arról, hogy az (1) bekezdésben meghatározott büntetett elkövetése készül vagy ilyen büntetett elkövetek és erről a hatóságnak, mihelyt teheti, jelentést nem tesz két évig terjedhető börtönnel büntetendő. Az elkövető hozzátartozója (1950. évi II. törvény 29. §) a feljelentés elmulasztása miatt nem büntetendő.”

²¹⁰ 1961. évi V. törvény – „204. § Aki tiltott határátlépéshez üzletszerűen segítséget nyújt, erre ajánkozott vagy összebeszél, ha súlyosabb büntetést nem valósult meg, két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Mellékbüntetésként vagyonekobzásnak és kitiltásnak is helye van.”

²¹¹ 1978. évi IV. törvény – „218. § (1) Aki tiltott határátlépéshez vagyoni hasznoszerzés végett vagy az ilyen cselekményeket elősegítő szervezet tagjaként vagy megbízásából segítséget nyújt, erre ajánkozott vagy vállalkozott, büntetést követ el, és két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha az embercsempészt üzletszerűen követik el.

(3) Az embercsempészség elkövetőjével szemben mellékbüntetésként vagyonekobzásnak és kitiltásnak is helye van.”

²¹² Földvári József: Magyar Büntetőjog – Különös Rész, In: Erdősy Emil – Földvári József – Tóth Mihály: Magyar Büntetőjog – Különös Rész, megjelenés alatt. Várható megjelenés – 2002. szeptember

²¹³ Görgényi Ilona i. m.: 17. o.: „A bűncselekmény jogi tárgya a határrendészeti előírások érvényesüléséhez, az államhatár sérthetlenségéhez fűződő társadalmi érdek.”

államhatárának jogellenesen, fegyveresen történő átlépése adott esetben megvalósíthatja a Btk. 263-263/B. §-ában meghatározott valamelyik bűncselekményt.

A módosítás két lényeges novumot hozott, egyrészt az embercsempészt nem a Magyar Köztársaság államhatárának a jogellenes átlépéséhez kapcsolja, hanem bármely államhatárához, másrészt mellőzi a tényállásból a vagyoni haszonszerzési célzatot.

A célzat mellőzését elsősorban gyakorlati bűnüldözési tapasztalatok indokolták, amelyek szerint ugyan az államhatár jogellenes átlépéséhez általában vagyoni haszonszerzés céljából nyújtanak segítséget, ennek a bizonyíthatósága azonban véletlenszerű körülményektől függött.²¹⁴

2. A bűncselekmény elkövetési magatartása a segítségnyújtás. Segítségnyújtásként értékelendő minden olyan magatartás, amely egyébként bűnsejély megállapítását eredményezné.²¹⁵

A Btk. a tiltott határátlépés szabálysértésének²¹⁶ minősülő cselekményhez kapcsolódó bűnsejédi magatartást sui generis bűncselekménynek minősíti.

A bűncselekmény megállapíthatóságának alapvető feltétele, hogy a segítségnyújtás olyan személy számára történjék, aki az államhatárt engedély nélkül vagy meg nem engedett módon lépi át.

Mivel a bűncselekmény magatartási tényállásban került szabályozásra, így a cselekmény tanúsításával, a segítségnyújtással a deliktum be is fejeződik. Tehát, aki a határt engedély nélkül vagy meg nem engedett módon átlépni szándékozik terve megvalósításához segítséget nyújt, befejezi a bűncselekményt, függetlenül attól, hogy a másik személynek sikerült-e az országhatárt átlépnie vagy sem, és függetlenül attól is, hogy a segítségnyújtás a határtól milyen távolságban történt.²¹⁷

A bűncselekmény kísérlete akkor állapítható meg, ha az elkövető az érintett személyekkel a törvényben meghatározott célból a kapcsolatot már felvette, a segítségnyújtás további mozzanatára azonban még nem került sor.²¹⁸

3. A bűncselekmény alanya bárki lehet, kivéve, aki a 343. § (3) –(4) bekezdésében szabályozott szökéshez nyújt segítséget.

4. A bűncselekmény szándékosan követhető el, a (2) bekezdés a) pontja azonban csak dolus directussal.

²¹⁴ 2001. évi CXXI. törvény – Indokolás.

²¹⁵ Földvári József: Magyar Büntetőjog – Különös Rész –i.m.

²¹⁶ 218/1999 (XII.28.) Korm. Rendelet az egyes szabálysértésekről – „Tiltott határátlépés, úti okmánnyal kapcsolatos szabálysértés: 22. § (1) Aki a Magyar Köztársaság államhatárát engedély nélkül, vagy meg nem engedett módon lépi át, vagy ezt megkísérli, százezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

(2) Aki az úti okmánnyal kapcsolatos jogszabályi rendelkezéseket megszegi, ötvétezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

(3) Az (1)-(2) bekezdésben meghatározott szabálysértés elkövetőjével szemben kiutasításnak is helye van.

(4) Az (1)-(2) bekezdésben meghatározott szabálysértés miatt az eljárás a rendőrség hatáskörébe tartozik.

(5) Az (1)-(2) bekezdésben meghatározott szabálysértés miatt a határőrség helyszíni bírságot szabhat ki.”

²¹⁷ Földvári József: Magyar Büntetőjog – Különös Rész –i.m.

5. A bűncselekmény minősített esetei:

- ha azt vagyoni haszonszerzés végett,
- államhatár átlépéséhez több személynek segítséget nyújtva követik el. (Ez utóbbi esetben delictum compositumról van szó.)
- a csempészett személy sanyargatásával,
- fegyveresen,
- üzletszerűen követik el.

A sértett személy sanyargatásával valósul meg a bűncselekmény, ha az elkövetés a csempészett személynek testi – lelki szenvedést, gyötrelmet okoz.

Fegyveresen követi el a bűncselekményt, aki lőfegyvert vagy robbanóanyagot tart magánál; a fegyveres elkövetésre vonatkozó rendelkezéseket alkalmazni kell akkor is, ha a bűncselekményt lőfegyver vagy robbanóanyag utánzatával fenyegetve követik el (Btk. 137. § (4) bekezdés a) pontja).

Üzletszerűen követi el a bűncselekményt, aki ugyanolyan vagy hasonló jellegű bűncselekmények elkövetése révén rendszeres haszonszerzésre törekszik (Btk. 137. § 9. pont).

A jogalkotó a korábbi normaszöveggel ellentétben mellőzte a bünszervezetben való elkövetést a minősített esetekből, mivel az ilyen módon történő elkövetések súlyosabb szankcionálását a módosult általános részi rendelkezések biztosítják.²¹⁹

6. A törvény bünteti az előkészületet és az elkövetőkkel szemben mellékbüntetésként kitiltásnak van helye.

7. Az embercsempészsé annyi rendbeli bűncselekmény, ahány államhatár átlépéséhez nyújt segítséget az elkövető.²²⁰

IV. Határjelrongálás (Btk. 220. §)

„220. § Aki az államhatár megjelölésére szolgáló jelet megsemmisíti, megrongálja vagy elmozdítja, vétséget követ el és egy évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő.”

1. A bűncselekmény jogi tárgya az államhatár határrendészeti szempontból fennálló biztonsága.²²¹

²¹⁸ Sinku Pál i.m.: 248.o.

²¹⁹ 1978. évi IV. törvény – A bünszervezetben történő elkövetésre vonatkozó rendelkezések „98. § (1) Azzal szemben, aki az ötévi vagy ezt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekményt bünszervezetben (137. § 8. pont) követte el, a bűncselekmény büntetési tételének felső határa a kétszeresére emelkedik, de a húsz évet nem haladhatja meg. Halmazati büntetés esetén a 85. § (2) bekezdése szerinti büntetési tételt, a tárgyalásról lemondás esetén a 87/C. § szerinti büntetési tételt kell alapul venni.

(2) A büntetés a 87. § (2) bekezdése alapján csak különös méltánylást érdemlő esetben (138/B. §) enyhíthető.

(3) Azzal szemben, aki a bűncselekményt bünszervezetben követte el, mellékbüntetésként kitiltásnak is helye van.

(4) A bűncselekmény bünszervezetben történő elkövetésének megállapítása esetén az e törvényben a bűncselekmény bünszövetségben történő elkövetésének esetére megállapított jogkövetkezmények nem alkalmazhatók.”

²²⁰ Sinku Pál i.m.: 248.o.

²²¹ Görgényi Ilona i.m.: 19.o.

2. A deliktum elkövetési tárgya a határjel.

3. A bűncselekmény elkövetési magatartásai: a határjel megsemmisítése, megrongálása vagy elmozdítása.

Megsemmisítés a határjel állagának a megszüntetése vagy olyan fokú károsítása, amelynek következtében a határjel eredeti állapotba már nem állítható vissza²²² pl. felrobbantás .

Megrongálás a határjel állagának olyan károsítása, melynek következtében a határjel eredeti funkcióját már nem tudja betölteni pl. törés.

Elmozdítás olyan helyzetváltoztatása a határjelnek, mely még nem jár sem annak megsemmisítésével, sem megrongálódásával.

4. A bűncselekmény alanya bárki lehet.

5. A deliktum csak szándékosan követhető el, míg a gondatlan elkövetés a határjel-hamisítás és jelrongálás szabálysértését²²³ valósítja meg.

6. A határjelrongálás első és második elkövetési magatartása – megsemmisítés, megrongálás – és a rongálás (Btk. 324. §) elkövetési magatartásai azonosak, de a speciális elkövetési tárgyra figyelemmel a határjelrongálás bűncselekménye állapítandó meg. A rongálás büntetési alakzata viszont halmazatba kerül a határjelrongálással.²²⁴

V. Úti okmány tekintetében elkövetett közokirat-hamisítás (Btk. 274. §)

A 2001. évi CXXI. törvény 52. § módosította a közokirat hamisítás tényállását azon gyakorlati tapasztalattól kiindulva, mivel az illetékes hatóságok működésük során többször találtak illegális bevándorlóknál olyan hamis közokiratot, melyet még nem használtak fel és adott esetben a továbbutazáshoz nyilvánvalóan fel kívánták használni. A Btk. 274. § -a (1) bekezdésének b) pontja ugyanakkor a hamis vagy hamisított közokirat birtoklását nem, csak a felhasználást rendelte büntetni. Ezen kriminálpolitikai megfontolásból döntött a

²²² Erdősy Emil: Magyar Büntetőjog – Különös Rész, In: Erdősy Emil – Földvári József – Tóth Mihály: Magyar Büntetőjog – Különös Rész, Rejtjel Kiadó, Budapest, 1998, harmadik-átdolgozott kiadás, – 436.o.

²²³ 218/1999 (XII.28.) Korm. Rendelet az egyes szabálysértésekről – „Határjel-hamisítás és jelrongálás – 24. § (1) Aki az államhatár megjelölésére szolgáló jelet gondatlanul megsemmisít vagy elmozdít, harmincezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

(2) Aki

a) a megye-, város- vagy községhatár megjelölésére szolgáló hivatalos jelet vagy létesítményt,

b) természetvédelmi hatósági és tájékoztató táblát,

c) a birtokhatár megjelölését vagy az egyéb közérdeket szolgáló jelet vagy létesítményt megsemmisít, elvisz vagy áthelyez, harmincezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

(3) A (2) bekezdésben meghatározott szabálysértés elkövetőjével szemben kiutasításnak is helye van.

(4) Az (1) bekezdésben meghatározott szabálysértés miatt határterületen a határőrség, a (2) bekezdés b) pontja esetében a természetvédelmi őr helyszíni bírságot szabhat ki.”

²²⁴ Görgényi Ilona i.m.: 19.o.

jogalkotó amellet, hogy a b) pontban foglalt elkövetési magatartás előkészületi cselekményét is büntetéssel fenyegeti.

VI. Zárógondolatok

Előadásomban megpróbáltam röviden összefoglalni a Határőrség nyomozati hatáskörébe tartozó deliktumoknak a Btk. novellával érintett változásait. A tényállások elemzéséből kiderült, hogy olyan bűncselekményekről van itt szó, melyek speciális szakismertet feltételeznek a mindenkori bűnüldöző hatóság oldalán. (Gondoljunk csak az embercsempészekkel szemben alkalmazásra kerülő fejlett technikai –logisztikai berendezésekre. Pl. a nyolc- tíz kilométerre „ellátó” hőkamerára stb.) Az Európai Unió közeledtével különböző elgondolások látnak napvilágot azzal kapcsolatosan, hogy szükség van-e egy ilyen komplex (rendészeti – szabálysértési – bűnüldözési) feladatokat ellátó szervezetre mint a Határőrség ?

Nem a vendéglátók iránti tisztelet, hanem a személyes meggyőződés mondatja velem azt, hogy igen. De megítélésem szerint már az Európai Unióban is egyre több elméleti – és gyakorlati szakember látja, hogy a „szabadság, a biztonság és az igazság” övezete mintha megfeledezett volna a hatékony bűnüldözésről, s az Unió négy alapszabadságjoga – az áruk, a személyek, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgása – olyan szándékon kívüli mellékhatást eredményezett, mint a bűnözés transznacionalizálódása. Míg a kriminalitás már régen átlépte a nemzeti határokat Európában, addig a bűnüldözés mind a mai napig nemzeti keretek között zajlik. Ezt a kedvezőtlen tendenciát észlelve az Unió nagy erőfeszítéseket tesz a II –és III. pillér megerősítésére²²⁵, – s talán megvalósul az Egységes Európai határőrség is, melyben honi határőreinkre kiemelt feladatok várhatnak – de az eredményére még sokat kell várnunk.

Látható továbbá az is, hogy az illegális migráció ügyében is szinte tehetetlen az Unió, s hiba lenne egy ezen a téren olyan nagy tapasztalattal rendelkező szervezet, mint a Határőrséget felszámolni.

Megtisztelő figyelmüket köszönöm.

²²⁵ Farkas Ákos: Büntetőjogi együttműködés az Európai Unióban, Osiris Kiadó, Budapest, 2001 – Az EU alapvetően a pénzügyi érdekeit védi, s példaként említeném az UCLAF –ot vagy a Corpus Juris-t.